

Sygn. akt I A Ca 178/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 sierpnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jarosław Marek Kamiński (spr.)
Sędziowie	:	SA Elżbieta Borowska SA Małgorzata Dołęgowska
Protokolant	:	Iwona Aldona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 9 sierpnia 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **Skarbu Państwa - G. I. N. B. w. W.**

przeciwko **E. Ł. i R. Ł.**

o zapłatę

na skutek apelacji **pozwanych**

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 21 czerwca 2012 r. sygn. akt I C 737/11

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od pozwanych na rzecz powoda kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu za instancję odwoławczą, odstępując od obciążania pozwanych kosztami postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa, reprezentowany przez G. I. N. B. w. W. - zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniósł o zasądzenie od pozwanych R. i E. Ł. kwoty 104.941 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 kwietnia 2011r. do dnia zapłaty. Na powyższą kwotę składały się następujące sumy: 70.333 zł będąca różnicą pomiędzy kwotami uprzednio zasądzonymi na rzecz małżonków Ł. na mocy wyroków Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 października 2009r. sygn. akt I A Ca 473/09 i z dnia 27 stycznia 2011r sygn. akt I A Ca 648/10 (100.333 zł – 30.000 zł) oraz 34.606 zł stanowiąca różnicę pomiędzy kwotami zapłaconych, a ostatecznie należnych powodom odsetek wynikających z powyższych orzeczeń (46.120,19 zł – 11.512,19 zł).

Pozwani wnosili o odrzucenie powództwa, ewentualnie o jego oddalenie. Podnosili, że wytoczone powództwo dotyczyło prawomocnie rozstrzygniętych roszczeń między tymi samymi stronami, które powinno zostać odrzucone. Nadto wskazywali, że to właśnie Skarb Państwa, a konkretnie jego właściwe statio fisci, odpowiada za wyrządzenie powodom szkody, która do tej pory nie została naprawiona.

Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Suwałkach zasądził od pozwanych R. Ł. i E. Ł. solidarnie na rzecz powoda Skarbu Państwa, reprezentowanego przez G. I. N. B. w. W. zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, kwotę 104.941 zł z odsetkami ustawowymi od 13 kwietnia 2011r. do dnia zapłaty; nakazał pobrać od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Suwałkach kwotę 5.248 zł tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej. oraz zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.

Z ustaleń Sądu wynikało, że R. i E. Ł. domagali się zasądzenia od Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Wojewodę (...), Starostę w A. i G. I. N. B., kwoty 438. 218,00 zł oraz kwot po 4.072,00 zł miesięcznie od dnia 12 listopada 2003r. do dnia wyrokowania z ustawowymi odsetkami od daty wymagania tych roszczeń oraz kosztów procesu w związku ze stwierdzeniem nieważności decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w A. z dnia 16 kwietnia 1992 r. w przedmiocie pozwolenia na budowę kawiarni na działce (...) przy ulicy (...) oraz złamaniem prawa przez urzędników, którzy wydawali postanowienia i decyzje uniemożliwiające powodom kontynuowanie inwestycji.

Wyrokiem z dnia 10 czerwca 2009 r. Sąd Okręgowy w Suwałkach zasądził od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz powodów kwotę 373. 157 zł, na którą składały się następujące kwoty: 100.333 zł tytułem odszkodowania, jako różnicy kosztów zakończenia inwestycji obecnie i w dacie wstrzymania budowy oraz kwot po 4.072 zł miesięcznie (łącznie 272.824 zł), za okres od 12 listopada 2003r. do daty wyrokowania tytułem utraconych korzyści, jakie powodowie mogliby osiągać z tytułu najmu.

Na skutek apelacji wniesionej od powyższego wyroku przez Skarb Państwa G. I. N. B., Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 29 października 2009 r. w sprawie sygn. akt I A Ca 473/09 zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego Skarbu Państwa- G. I. N. B. w. W. na rzecz R. i E. Ł. kwotę 100.333 zł z ustawowymi odsetkami od 2 stycznia 2006 r i oddalił powództwo w pozostałym zakresie. Powyższy wyrok uprawomocnił się, w związku z czym G. I. N. B. przekazał powodom w dniu 16 listopada 2009 r. kwotę 100.333 zł , z zastrzeżeniem jej zwrotu na wypadek korzystnego dla dłużnika rozstrzygnięcia wniesionej przez niego skargi kasacyjnej.

Wskutek jej rozpoznania, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 7 października 2010 r. w sprawie IV CSK 206/10 uchylił zaskarżony wyrok w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 10 czerwca 2009 r. i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania. W wyniku ponownego rozpoznania sprawy, Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 27 stycznia 2011 r. (sygn. akt I A Ca 648/10) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach w ten sposób, że zasądził od pozwanego Skarbu Państwa-reprezentowanego przez G. I. N. B. w. W. na rzecz R. i E. Ł. kwotę 30.000 zł z ustawowymi odsetkami od 31 sierpnia 2006 r i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Po uprawomocnieniu się powyższego wyroku, G. I. N. B. w. W., pismem z dnia 23 marca 2011r. wezwał pozwanych do uiszczenia na jego rzecz kwoty dochodzonej pozwem.

W ocenie Sądu, powództwo zasługiwało na uwzględnienie w oparciu o art. art.410 § 2 k.c. Na wstępie podkreślił, że brak było podstaw do odrzucenia pozwu. Wskazał, że do uznania, iż sprawa została prawomocnie osądzona, a więc, że istnieją podstawy do odrzucenia nowego pozwu (art. 199 i 366 k.p.c.), nie wystarcza samo stwierdzenie, że w obydwu sprawach chodzi o to samo roszczenie, a nadto identyczne są strony obydwu procesów, albowiem mimo identyczności stron i dochodzonego roszczenia stan rzeczy osądzonej nie występuje, jeżeli uległy zmianie okoliczności, których istnienie było przyczyną oddalenia pierwszego powództwa, a więc jeżeli roszczenie stało się w świetle nowego stanu faktycznego uzasadnione (wyrok SN z dnia 18 kwietnia 1980 r., IV CR 85/80, OSNCP 1980, nr 11, poz. 214). Podkreślił, że w niniejszej sprawie wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 października

2009r., mocą którego Skarb Państwa reprezentowany przez G. I. N. B. w. W. był zobligowany uiścić na rzecz R. i E. Ł. kwotę 100.333 zł, został uchylony na skutek skargi kasacyjnej powoda, a zatem kwota dochodzona pozwem stała się świadczeniem nienależnym. Powołując się na orzecznictwo (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 29 grudnia 2005 r., I A Ca 1062/05, LEX nr 186167) przyjął, że wprawdzie świadczenie spełnione na podstawie prawomocnego wyroku jest świadczeniem należnym, jednak późniejsze uchylenie lub zmiana tego wyroku powoduje zmianę charakteru dokonanego wcześniej świadczenia, które staje się świadczeniem nienależnym i podlega obowiązkowi zwrotu.

O kosztach procesu orzekł zgodnie z art.98 § 1 k.p.c.

W nieformalnej apelacji złożonej od powyższego wyroku, pozwani kwestionowali orzeczenie Sądu pierwszej instancji, powołując się głównie na „brak obiektywizmu, błędy w ustaleniach faktycznych oraz nierzetelne rozpoznanie sprawy, co godzi w ich interesy”. Wskazując na powyższe zarzuty, wnosili o uchylenie zaskarżonego wyroku i zasądzenie kwoty 4.042 zł miesięcznie od dnia 12 listopada 2003 r. do dnia wyrokowania - zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010r. (sygn. akt IV CSK 206/10), uchylającego wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 października 2009 r.

Powód w odpowiedzi na apelację, wnosił o jej oddalenie oraz o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów procesowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie była zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich podstawie wywiódł trafne wnioski. Sąd Apelacyjny w całości aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i poczynione ustalenia przyjmuje za własne.

Apelacja pozwanych podważała prawidłowość zastosowana do ustalonego stanu faktycznego przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu i nienależnym świadczeniu (art. 405 i 410 k.c.).

Nienależne świadczenie jest w ujęciu kodeksu cywilnego jednym z wypadków bezpodstawnego wzbogacenia. Świadczenie jest nienależne w sytuacjach określonych w art. 410 § 2 k.c., w tym także, jeżeli odpadła jego podstawa. Odpadnięcie podstawy prawnej świadczenia (condictio causa finita) zachodzi w sytuacji, gdy w chwili świadczenia jego prawna podstawa istniała, natomiast już po spełnieniu odpadła. Jest tak np. w przypadku egzekwowania świadczenia zasądzonego nieprawomocnym lecz wykonalnym wyrokiem, jeżeli w sprawie doszło następnie do oddalenia powództwa. Wierzyciel, który wyegzekwował świadczenie na podstawie uwzględniającego powództwo nieprawomocnego wyroku, opatrzonego rygorem natychmiastowej wykonalności, winien liczyć się z obowiązkiem zwrotu tego świadczenia (wyrok SN z dnia 26 lutego 2004 r., V CK 220/03). Zgodnie z art. 409 k.c. nie może się więc bronić powołując na okoliczności wyłączające obowiązek zwrotu w szczególności na to, że uzyskaną korzyść zużył lub utracił. Podobnie rzecz się przedstawia w przypadku, gdy świadczenie zostało spełnione na podstawie wyroku wprawdzie prawomocnego, który jednak na skutek uwzględnienia skargi kasacyjnej został uchylony.

Dopuszczalność stosowania przepisów o nienależnym świadczeniu dla roszczeń restytucyjnych, stanowiących uzupełnienie dla przepisów zawartych w kodeksie postępowania cywilnego, została przewidziana zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. uchwałę z 24 marca 1967 roku, III PZP 42/66, OSNC 1967/7-8/124, wyrok z 25 stycznia 1971 roku, I CR 552/70, OSNC 1971/9/161, wyrok z 25 września 1965 roku, 1 PR 372/65, OSNC 1966/5/83 oraz M. P. Wójcik, Komentarz do art. 415 kodeksu postępowania cywilnego [w:] A. Jakubecki, J. Bodio, T. Demendecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M.P. Wójcik, Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz, Zakamycze, 2005, wyd. II, s. 595), w którym wskazano, że uchylenie lub zmiana prawomocnego wyroku sprawia, że spełnione na jego podstawie świadczenie jest nienależne w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego - art. 410 i następnego k.c.).

W niniejszym postępowaniu Skarb Państwa, reprezentowany przez G. I. N. B. w. W. - zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa domagał się zasądzenia kwoty 104.941 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 kwietnia 2011r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnego świadczenia. Chodziło w nim o zwrot części sumy wypłaconej przez powoda na rzecz pozwanych, dla której podstawę stanowił wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 października 2009 r. Wyrok ten następnie został uchylony wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010r. (sygn. akt IVCSK 206/10). Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 27 stycznia 2011r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 10 czerwca 2009 r. i zasądził od Skarbu Państwa reprezentowanego przez G. I. N. B. na rzecz E. i R. Ł. kwotę 30.000 zł wraz ustawowymi odsetkami od dnia 31 sierpnia 2006 r. i oddalił powództwo w pozostałej części.

Bezsprzecznie zatem po uchyleniu przez Sąd Najwyższy wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 października 2009 r. odpadła podstawa dla tego świadczenia. Tak bowiem należy rozumieć dokonaną przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 27 stycznia 2011r. zmianę rozstrzygnięcia, która zastąpiła wcześniejsze orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 października 2009 r. własnym. Powyższe oznaczało również, że kwota 70.333 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 stycznia 2006 r. stała się świadczeniem nienależnym, stąd też słusznie pozwani zostali wezwani do dobrowolnego spełnienia świadczenia i zapłaty powołanej wyżej kwoty.

Istotnym w niniejszej sprawie był też fakt, że skarga kasacyjna skarżących od powyższego wyroku nie została przyjęta do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2011r. , sygn.. akt IV CSK 365/11k. 111-113), co dowodziło, że niepodważalny i ostateczny jest wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 stycznia 2011r., który z kolei stanowił podstawę roszczenia w niniejszej sprawie.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Okręgowy nie dopuścił się błędu w wykładni, ani w stosowaniu prawa. Pozwani, którzy uzyskali świadczenie nienależne w oparciu o wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 29 października 2009 r., który następnie został zmieniony w toku instancji, powinni liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Tym bardziej, że świadczenie to zostało spełnione z zastrzeżeniem zwrotu na wypadek jego uchylenia.

Nie ulegało zatem wątpliwości, że w niniejszej sprawie ziściły się przesłanki zastosowania instytucji bezpodstawnego wzbogacenia i nienależnego świadczenia

W niniejszym wypadku mamy do czynienia z odpadnięciem podstawy świadczenia (*condictio causa finita*). W efekcie pozwani wzbogacili się kosztem powoda, a wzbogacenie to nastąpiło bez podstawy prawnej. W obliczu normy art. 405 k.c. zobowiązani są oni do zwrotu uzyskanej wartości.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt.6 w zw. z §13 ust. 1 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.).

Jednocześnie Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążania pozwanych kosztami postępowania zażaleniowego na zasadzie art. 102 k.p.c.